Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

5. rujna 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost (PDV) – Direktiva 2006/112/EZ – Oslobođenja – Članak 135. stavak 1. točka (g) – Upravljanje posebnim investicijskim fondovima – Pojam – Mirovinski fond – Usporedivost sa subjektom za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS) – Rizik ulaganja koji snose članovi – Opseg – Nužnost usporedbe s mirovinskim fondom koji dotična država članica smatra posebnim investicijskim fondom”

U spojenim predmetima C-639/22 do C-644/22,

povodom zahtjevâ za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio rechtbank Gelderland (Sud u Gelderlandu, Nizozemska), odlukama od 5. i 6. listopada 2022., koje je Sud zaprimio 12. listopada 2022., u postupcima

X (C-639/22),

Stichting BPL Pensioen (C-643/22),

Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) (C-644/22)

protiv

Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (C-639/22, C-643/22 i C-644/22),

i

Fiscale Eenheid Achmea BV (C-640/22),

Y (C-641/22)

protiv

Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (C-640/22 i C-641/22)

i

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (C-642/22)

protiv

* Jezik postupka: nizozemski

Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (C-642/22),

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), J.-C. Bonichot, S. Rodin i L. S. Rossi, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Lamote, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 5. listopada 2023.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten i Stichting BPL Pensioen, K. R. Carton, E. M. van Kasteren i J. P. A. Vermeer, *belastingadviseurs*,

– za Fiscale Eenheid Achmea BV i Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), U. N. C. Boy i G. J. van Norden, *belastingadviseurs*,

– za nizozemsku vladu, M. K. Bulterman, A. Hanje i J. Langer, u svojstvu agenata,

– za dansku vladu, D. Elkan, J. F. Kronborg i C. A.-S. Maertens, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, J. Jokubauskaitė i W. Roels, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 14. ožujka 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 3., str. 7.; u daljnjem tekstu: Direktiva o PDV-u).

2 Zahtjevi su upućeni u okviru šest sporova između, kao prvo, s jedne strane, X, obveznog strukovnog mirovinskog fonda (predmet C-639/22). i Stichting BPL Pensioen i Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), sektorskih mirovinskih fondova (predmeti C-643/22 i C-644/22), te, s druge strane, Inspecteura van de Belastingdienst Utrecht (Inspektor porezne uprave u Utrechtu, Nizozemska); kao drugo, s jedne strane, Fiscale Eenheid Achmea BV, poduzetnika koji je pružao usluge sektorskom mirovinskom fondu (predmet C-640/22), i Y, mirovinskog fonda poduzetnika (predmet C-641/22), te, s druge strane, Inspecteura van de Belastingdienst Amsterdam (Inspektor porezne uprave u Amsterdamu, Nizozemska) i naposljetku, kao treće, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, obveznog strukovnog mirovinskog fonda (predmet C-642/22), i Inspecteura van de Belastingdienst

Maastricht (Inspektor porezne uprave u Maastrichtu, Nizozemska), u vezi s primjenom oslobođenja od poreza na dodanu vrijednost (PDV) iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u na te mirovinske fondove.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva o PDV-u

3 Člankom 2. stavkom 1. točkom (c) Direktive o PDV-u predviđa se:

„1. Sljedeće transakcije podliježu PDV-u:

[…]

(c) isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav”.

4 Člankom 135. stavkom 1. točkom (g) te direktive određuje se:

„1. Države članice obvezne su [osloboditi od PDV-a] sljedeće transakcije:

[…]

(g) upravljanje posebnim investicijskim fondovima u skladu s definicijom država članica”.

Direktiva o UCITS-ima

5 U skladu s člankom 1. Direktive 2009/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o usklađivanju zakona i drugih propisa u odnosu na subjekte za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS) (SL 2009., L 302, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 3., str. 213. te ispravci SL 2014., L 281, str. 10. i SL 2014., L 288, str. 6.; u daljnjem tekstu: Direktiva o UCITS-ima):

„1. Ova Direktiva primjenjuje se na subjekte za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS) koji su osnovani na teritoriju država članica.

2. Za potrebe ove Direktive, i podložno članku 3., UCITS [znači] subjekt:

(a) čiji je jedini cilj zajedničko ulaganje sredstava, prikupljenih od javnosti, u prenosive vrijednosne papire ili u drugu likvidnu financijsku imovinu, navedenu u članku 50. stavku 1., te koji posluje prema načelu razdiobe rizika; i

(b) čiji se udjeli, na zahtjev imatelja udjela, otkupljuju ili isplaćuju, izravno ili neizravno, iz imovine tog subjekta. Radnje koje UCITS poduzima kako bi osigurao da se tržišna vrijednost njegovih udjela ne razlikuje značajno od njihove neto vrijednosti imovine smatraju se ekvivalentnima takvom otkupu ili isplati.

Države članice mogu dopustiti da se UCITS sastoji od nekoliko investicijskih dijelova.

[…]”

Nizozemsko pravo

6 U članku 11. stavku 1. točki (i) podtočki 3. Weta houdende vervanging van de bestaande omzetbelasting door een omzetbelasting volgens het stelsel van heffing over de toegevoegde waarde (Wet op de omzetbelasting) (Zakon o zamjeni postojećeg poreza na promet porezom na promet prema sustavu poreza na dodanu vrijednost (Zakon o porezu na promet)) od 28. lipnja 1968. (Stb. 1968., br. 329), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku, navodi se:

„1. Pod uvjetima koji se određuju općim upravnim propisom, od poreza su oslobođene:

[…]

i) sljedeće usluge:

[…]

3° upravljanje imovinom koju su u svrhu zajedničkog ulaganja prikupili investicijski fondovi ili investicijska društva”.

Glavni postupci i prethodna pitanja

7 Tužitelji iz glavnog postupka u predmetima C-639/22 i C-641/22 do C-644/22, odnosno X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, Stichting BPL Pensioen i Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), nizozemski su mirovinski fondovi koji su od upravitelja ulaganjima sa sjedištem izvan Nizozemske kupili usluge upravljanja imovinom. U predmetu C-640/22 tužitelj iz glavnog postupka, Fiscale Eenheid Achmea, društvo osnovano u skladu s nizozemskim pravom, pružao je usluge upravljanja imovinom sektorskom mirovinskom fondu.

8 Ti tužitelji pred rechtbankom Gelderland (Sud u Gelderlandu, Nizozemska), sudom koji je uputio zahtjev u svakom od predmeta navedenih u prethodnoj točki, osporavaju iznos PDV-a koji su inspektori poreznih uprava u Utrechtu, Amsterdamu i Maastrichtu (u daljnjem tekstu: porezna uprava) obračunali na kupnju tih usluga upravljanja imovinom. Smatraju da mirovinski fond koji je kupio navedene usluge ili kojem su one pružene predstavlja „posebni investicijski fond” u smislu članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u. Slijedom toga, stjecanje ili pružanje tih istih usluga oslobođeno je od PDV-a na temelju članka 11. stavka 1. točke (i) podtočke 3. Zakona o zamjeni postojećeg poreza na promet porezom na promet prema sustavu poreza na dodanu vrijednost (Zakon o porezu na promet), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku.

9 Iz odluka kojima se upućuje prethodno pitanje proizlazi da nizozemski mirovinski sustav obuhvaća tri stupa, i to osnovnu zakonsku mirovinu, mirovinske programe koje osnivaju poslodavci i pojedinačne dobrovoljne mirovinske programe. Drugi stup, koji je uređen Wetom houdende regels betreffende pensioenen (Zakon kojim se uređuju pravila o mirovinama, u daljnjem tekstu: Zakon o mirovinama), obuhvaća mirovinske fondove poduzetnika i sektorske mirovinske fondove. Obvezni strukovni mirovinski fondovi u smislu Weta verplichte beroepspensioenregelinga (Zakon o obveznom strukovnom mirovinskom sustavu) također su, prema navodu suda koji je uputio zahtjev, dio tog drugog stupa.

10 Mirovinski fondovi o kojima je riječ u glavnim postupcima su, u predmetima C-639/22 i C-642/22 obvezni strukovni mirovinski fondovi, u predmetima C-640/22, C-643/22 i C-644/22 sektorski mirovinski fondovi, a u predmetu C-641/22 mirovinski fond poduzetnika.

11 Sud koji je uputio zahtjev u svakom od zahtjeva za prethodnu odluku navodi da se mirovinski program koji provode predmetni mirovinski fondovi temelji na „ugovoru o mirovinskim davanjima” kojim se predviđa isplata fiksnih mirovinskih davanja. Riječ je o jednoj od triju vrsta ugovora predviđenih Zakonom o mirovinama. Taj se ugovor razlikuje od „ugovora o doprinosima” kojim se predviđaju određeni doprinosi koji se kasnije pretvaraju u fiksna ili varijabilna mirovinska davanja i od „ugovora o kapitalu” koji se odnosi na određeni kapital koji se naknadno pretvara u fiksna ili varijabilna mirovinska davanja.

12 Mirovinski fondovi podliježu državnom nadzoru u pogledu poštovanja strateške stope pokrića koja se odnosi na omjer između imovine tih fondova i trenutačne vrijednosti njihovih mirovinskih obveza. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da strateška stopa pokrića i vlasnički kapital određenog mirovinskog fonda određuju financijsku situaciju tog fonda i, u velikoj mjeri, visinu doprinosa te njihova eventualna smanjenja, kao i odobravanje potencijalnih dodataka na mirovinska davanja (indeksacija) ili eventualno smanjenje tih davanja i mirovinskih prava.

13 Iznos doprinosa koji treba uplatiti određuje mirovinski fond tako da se pokrije povećanje vlasničkog kapitala potrebno zbog povećanja mirovinskih obveza, uzimajući u obzir i očekivani povrat ulaganja.

14 Za određene mirovinske fondove, odnosno one o kojima je riječ u predmetima C-640/22, C-643/22 i C-644/22, upravni odbor svakog fonda, nakon savjetovanja s udrugama poslodavaca i radnika, određuje iznos doprinosa koji se uplaćuju tim fondovima. Doprinose plaća poslodavac, a djelomično se isplaćuju iz plaće radnika. U slučaju mirovinskog fonda Y, o kojem je riječ u predmetu C-641/22, doprinos se određuje po pojedinom članu, ali je ipak ograničen. U tom predmetu, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da su poslodavci između 2014. i 2020. dali jamstvo u iznosu od 250 milijuna eura, koje se može koristiti za dopunu doprinosa u slučaju da oni nisu dovoljni za osiguravanje očekivanih mirovinskih prava. U predmetima C-639/22 i C-642/22 članovi uplaćuju doprinose na temelju prihoda od profesionalne djelatnosti ili dobiti njihova poduzeća.

15 U svim glavnim predmetima, osim u predmetu C-639/22, mirovinska prava i mirovinska davanja u predmetnim mirovinskim programima izračunavaju se na temelju plaće i broja godina zaposlenja svakog radnika. U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev navodi da se iznos tih mirovinskih prava i mirovinskih davanja u mirovinskim programima o kojima je riječ u tim postupcima može promijeniti. Taj se iznos može povećati, na primjer, u skladu s promjenom indeksa potrošačkih

cijena. Upravni odbor svakog mirovinskog fonda odlučuje o dodjeli tog dodatka. U predmetu C-644/22 sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se dodjela eventualnog dodatka u cijelosti financira iz povrata ulaganja predmetnih mirovinskih fondova.

16 Sud koji je uputio zahtjev navodi da se u mirovinskom programu o kojem je riječ u predmetu C-639/22 starosna mirovina određuje prema broju tromjesečja u kojima je doprinos uplaćen. Riječ je o referentnoj mirovini čiji iznos upravni odbor mirovinskog fonda može povećati u odnosu na prethodnu godinu prema utvrđenoj formuli ako ima dovoljno financijskih sredstava.

17 U mirovinskom programu o kojem je riječ u predmetu C-641/22 upravni odbor mirovinskog fonda svake godine odlučuje, pod uvjetom da imovinsko stanje tog fonda to dopušta, hoće li se i u kojoj mjeri odobriti dodatak na mirovinska prava i mirovinska davanja. U predmetu C-642/22 godišnje se odobrava dodatak od 2 % na mirovinska prava i mirovinska davanja. Ovisno o financijskom stanju mirovinskog fonda, upravni odbor tog fonda može odobriti i veći dodatak, koji se dijelom financira iz doprinosa, a dijelom iz viška povrata od uloženog kapitala.

18 Suprotno tomu, mirovinski fond može biti dužan smanjiti iznos tih prava i davanja, kao u predmetu C-641/22, s obzirom na stopu akumulacije mirovinskih prava za 2020. godinu. Takva smanjenja i povećanja uređena su Zakonom o mirovinama. U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev ističe da se nikakav dodatak ne može odobriti ako se strateška stopa pokrića smanji ispod određene razine. Tako je u predmetu C-644/22 mirovinski fond mogao odobriti dodatak samo 2009. godine. Usto, budući da se financijska situacija tog fonda pogoršala, Nederlandsche Banku (Središnja banka, Nizozemska) podnesen je plan oporavka kojim se predviđa smanjenje akumuliranih mirovina za 0,85 %.

19 Sud koji je uputio zahtjev pita se treba li mirovinske fondove o kojima je riječ u glavnim postupcima smatrati „posebnim investicijskim fondovima” na koje se može primijeniti oslobođenje od PDV-a iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u.

20 U tom smislu sud koji je uputio zahtjev ističe, pozivajući se na presude od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr. (C-424/11, EU:C:2013:144), od 13. ožujka 2014., ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), i od 9. prosinca 2015., Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801), da se mirovinski fond koji, poput mirovinskih fondova o kojima je riječ u postupcima koji se vode pred tim sudom, nije UCITS u smislu Direktive o UCITS-ima ipak može smatrati „posebnim investicijskim fondom” u smislu članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u kada ima određene značajke.

21 Navedeni se sud osobito pita kako tumačiti jednu od tih značajki, odnosno zahtjev da rizik ulaganja snose članovi. Ističe da, prema mišljenju porezne uprave, koja u tom pogledu upućuje na presudu Hoge Raada (Vrhovni sud, Nizozemska), rizik koji je povezan s ulaganjima mirovinskih fondova o kojima je riječ u postupcima koji se pred njim vode, a koji snose članovi tih mirovinskih fondova nije dovoljno značajan.

22 Sud koji je uputio zahtjev smatra da mirovinski programi o kojima se pred njim vodi postupak nisu u potpunosti usporedivi s programima o kojima je riječ u presudama od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr. (C 424/11, EU:C:2013:144), i od 13. ožujka 2014., ATP PensionService (C 464/12, EU:C:2014:139), kao ni s programom o kojem je riječ u presudi Hoge Raada (Vrhovni sud), koju navodi u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje.

23 Naime, prema njegovu mišljenju, visina mirovinskih prava i mirovinskih davanja prema mirovinskim programima o kojima se pred njim vodi postupak izračunava se na temelju prihoda od profesionalne djelatnosti i broja godina zaposlenja članova ili referentne mirovine.

24 Iz toga slijedi, s jedne strane, da se situacija razlikuje od one iz presude od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr. (C 424/11, EU:C:2013:144), jer se ne može smatrati da mirovinska prava i mirovinska davanja o kojima se pred sudom koji je uputio zahtjev vodi postupak nikako ne ovise o vrijednosti imovine i povratu ulaganja mirovinskih fondova. Iako visina tih mirovinskih prava i mirovinskih davanja ne ovisi izravno o povratu ulaganja, očekivani iznos mirovine nije zajamčen. Rizik od promjene vrijednosti imovine odražava se u strateškoj stopi pokrića i tako, zajedno s drugim parametrima izračuna, određuje mogu li se i u kojoj mjeri odobriti dodaci ili se, naprotiv, mirovinska prava i mirovinska davanja moraju smanjiti. Stoga su, prema mišljenju tog suda, povrat ulaganja i promjene vrijednosti imovine izraženi u visini mirovinskih prava i mirovinskih davanja.

25 S druge strane, mirovinski programi o kojima se pred navedenim sudom vode postupci razlikuju se i od mirovinskog programa iz presude od 13. ožujka 2014., ATP PensionService (C 464/12, EU:C:2014:139), u kojem se visina mirovine određuje na temelju iznosa fiksnih doprinosa i povrata na te doprinose, što, prema mišljenju istog suda, više odgovara mirovinskom programu osnovanom na temelju „ugovora o doprinosima” u smislu Zakona o mirovinama. Međutim, to nije zapreka tomu da u svim programima o kojima se pred sudom koji je uputio zahtjev vodi postupak rizik deficita i suficita preuzmu svi članovi, i to smanjenjem akumuliranih prava ili primjenom popusta ili pak dodjelom dodataka ili kompenzacijom prethodno izvršenih smanjenja.

26 Sud koji je uputio zahtjev želi utvrditi je li činjenica da rizik ulaganja snose svi članovi prepreka tomu da se mirovinski fond, kao što su oni o kojima je riječ u postupcima koji se pred njim vode, smatra posebnim investicijskim fondom i je li dovoljno da u tom pogledu članovi snose bilo kakav rizik ili taj rizik moraju snositi u većem omjeru.

27 Osim toga, iz odluka kojima se upućuju zahtjevi za prethodnu odluku proizlazi da u predmetima C-640/22 i C-644/22 tužitelji iz glavnog postupka, Fiscale Eenheid Achmea i Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), tvrde da načelo porezne neutralnosti podrazumijeva usporedbu s određenim mirovinskim fondovima koji izvršavaju ugovore o doprinosima i s kojima porezna uprava, iako nisu UCITS-i, postupa kao s posebnim investicijskim fondovima. U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev navodi da, na temelju dopisa Staatssecretarisa van Financiën (Državni tajnik za financije, Nizozemska), ta porezna uprava s određenim mirovinskim fondovima koji provode ugovore o doprinosima postupa kao s posebnim investicijskim fondovima.

28 Međutim, taj sud dvoji o tome je li takva usporedba nužna jer su kriteriji iz presuda od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr. (C 424/11, EU:C:2013:144), i od 13. ožujka 2014., ATP PensionService (C 464/12, EU:C:2014:139), koji omogućuju da se utvrdi izvršavaju li gospodarski subjekti iste transakcije kao i UCITS-i, razvijeni s obzirom na načelo porezne neutralnosti. Usto, pita se postoji li za pojedinog radnika, koji ne može uvijek izabrati vrstu ugovora o mirovini, znatna razlika između tih različitih vrsta ugovora o mirovini.

29 U tim je okolnostima rechtbank Gelderland (Sud u Gelderlandu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja u predmetu C-644/22:

„1. Treba li članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive o PDV-u tumačiti na način da se može smatrati da članovi mirovinskog fonda, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, snose rizik ulaganja i znači li to da je taj mirovinski fond ‚posebni investicijski fond' u smislu te odredbe? Je li u tom pogledu relevantno:

– snose li članovi individualni rizik ulaganja ili je dovoljno da članovi kao zajednica – i nitko drugi – snose posljedice rezultata ulaganja?

– koji je opseg kolektivnog ili individualnog rizika?

– u kojoj mjeri iznos mirovinskih davanja ovisi i o drugim čimbenicima, poput broja godina akumulacije mirovinskih prava, visine plaće i predviđene kamatne stope?

2. Ima li načelo porezne neutralnosti za posljedicu to da u svrhu primjene članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u u pogledu fondova koji nisu UCITS-i valja ocijeniti ne samo jesu li usporedivi s UCITS-om nego i jesu li, s gledišta prosječnog potrošača, usporedivi s drugim fondovima koje, iako nisu UCITS-i, država članica smatra posebnim investicijskim fondovima?"

30 U predmetima C-639/22, C-642/22 i C-643/22 rechtbank Gelderland (Sud u Gelderlandu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu prethodno pitanje koje je istovjetno prvom pitanju u predmetu C-644/22.

31 U predmetu C-640/22 taj sud pojašnjava da, budući da u mirovinskom fondu kojem je tužitelj iz glavnog postupka u tom predmetu pružao usluge upravljanja imovinom od 1. siječnja 2018. više nije bilo nikakve aktivne akumulacije mirovinskih prava, mirovinski fond o kojem se pred navedenim sudom vodi postupak morao je prenijeti svoju imovinu zbog niske strateške stope pokrića. Stoga se isti sud pita je li ta okolnost relevantna za ispitivanje rizika ulaganja tog mirovinskog fonda koji snose njegovi članovi.

32 U tim je okolnostima rechtbank Gelderland (Sud u Gelderlandu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu ista prethodna pitanja kao što su ona postavljena u predmetu C-644/22, uz pojašnjenje prvog pitanja koje glasi:

„[…] Je li u tom pogledu relevantno:

[…]

– da od 1. siječnja 2018. u mirovinskom fondu više nije bilo aktivne akumulacije mirovinskih prava i da je zbog niske strateške stope pokrića dužan prenijeti cjelokupnu imovinu na osiguravatelja ili na drugi mirovinski fond?

[…]"

33 Naposljetku, u predmetu C-641/22, sud koji je uputio zahtjev želi doznati utječe li na postojanje rizika povezanog s ulaganjima mirovinskog fonda koji snose njegovi članovi okolnost, koja je već navedena u točki 14. ove presude, da su poslodavci za određeno razdoblje dali jamstvo kako bi osigurali akumulaciju mirovinskih prava.

34 U tim je okolnostima rechtbank Gelderland (Sud u Gelderlandu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu isto prethodno pitanje kao što je prvo pitanje koje je postavljeno u predmetu C-644/22, uz pojašnjenje tog pitanja koje glasi:

„[…] Je li u tom pogledu relevantno:

[…]

– da je poslodavac za razdoblje od 2014. do 2020. dao jamstvo u iznosu od 250 [milijuna] eura za postizanje predviđene akumulacije mirovinskih prava?”

35 Odlukom predsjednika Suda od 15. studenoga 2022. predmeti C-639/22 do C-644/22 spojeni su u svrhu pisanog i usmenog dijela postupka kao i u svrhu donošenja presude.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

36 Svojim prvim pitanjem, koje je zajedničko svim spojenim predmetima, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive o PDV-u tumačiti na način da se može smatrati da rizik ulaganja snose članovi mirovinskog fonda koji u okviru kolektivnog mirovinskog programa provodi ugovor o mirovini kojim se predviđaju mirovinska prava i mirovinska davanja čiji se iznos, iako se određuje na temelju referentne mirovine ili prihoda od profesionalne djelatnosti i broja godina zaposlenja svakog člana, pod određenim uvjetima može razlikovati zbog rezultata ulaganja tog mirovinskog fonda. Taj sud također pita jesu li u tom pogledu relevantni opseg nastalog rizika, činjenica da je nastali rizik individualan ili kolektivan, broj godina akumulacije mirovinskih prava člana, činjenica da je akumulacija mirovinskih prava prekinuta u određenom trenutku u odnosu na mirovinski fond ili pak činjenica da je poslodavac za određeno razdoblje dao jamstvo za očekivanu akumulaciju mirovinskih prava.

37 U skladu s člankom 135. stavkom 1. točkom (g) Direktive o PDV-u, države članice oslobađaju od PDV-a upravljanje posebnim investicijskim fondovima u skladu s definicijom država članica.

38 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, iako je zakonodavac Unije državama članicama prepustio definiranje pojma „posebni investicijski fondovi”, kao takve treba smatrati fondove koji su subjekti za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire u smislu Direktive o UCITS-ima (vidjeti u tom smislu presudu od 13. ožujka 2014., ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, t. 46. i navedenu sudsku praksu).

39 Kao što to proizlazi iz članka 1. stavka 2. te direktive, UCITS-i su subjekti kojima je jedini cilj zajedničko ulaganje sredstava, prikupljenih od javnosti, u prenosive vrijednosne papire i koji posluju prema načelu razdiobe rizika, a udjeli u njima se, na zahtjev imatelja udjela, otkupljuju ili isplaćuju, izravno ili neizravno, iz imovine tih subjekata (presuda od 9. prosinca 2015., Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, t. 36. i navedena sudska praksa).

40 Konkretno, UCITS-i su subjekti u kojima su mnogobrojna ulaganja razvrstana i raspodijeljena na niz vrijednosnih papira kojima se može učinkovito upravljati kako bi se postigli što bolji rezultati te u kojima pojedinačna ulaganja mogu biti relativno skromna. Ti fondovi upravljaju svojim ulaganjima u vlastito ime i za vlastiti račun, pri čemu svaki klijent ulagač ima udio u fondu, ali ne polaže prava na sama ulaganja fonda (presuda od 13. ožujka 2014., ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, t. 50. i navedena sudska praksa).

41 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, investicijskim fondovima također se trebaju smatrati fondovi koji, premda nisu subjekti za zajednička ulaganja u smislu Direktive o UCITS-ima, imaju obilježja koja su istovjetna onima koja imaju ti subjekti i stoga izvršavaju iste transakcije ili imaju obilježja koja su barem usporediva s njihovima, a koja ih s njima dovode u odnos tržišnog natjecanja (presuda od 9. prosinca 2015., Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, t. 37. i navedena sudska praksa).

42 Valja podsjetiti na to da je Sud smatrao da je jedna od značajki koje se zahtijevaju da bi se moglo smatrati da neki subjekt ima obilježja usporediva s UCITS-om i, prema tome, da je posebni investicijski fond na koji se može primijeniti oslobođenje od PDV-a iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u to da imatelji udjela imaju pravo na dobit ili snose rizik u vezi s upravljanjem fondom. Drugim riječima, zahtijeva se da članovi snose rizik ulaganja (vidjeti u tom smislu presude od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr., C-424/11, EU:C:2013:144, t. 27.; od 13. ožujka 2014., ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, t. 59. i od 9. prosinca 2015., Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, t. 51 i 52.).

43 U tom pogledu, Sud je pojasnio da članovi mirovinskog programa ne snose rizik u vezi s upravljanjem investicijskim fondom u koji je svrstana imovina tog programa, ako mirovina koju prima zaposlenik ni na koji način ne ovisi o vrijednosti sredstava programa i rezultatima ulaganja upraviteljâ programa, nego je unaprijed određena prema radnom stažu kod poslodavca i iznosu plaće, za razliku od povrata koji mogu očekivati osobe koje kupuju udjele u subjektu za zajednička ulaganja, a koji ovisi o rezultatima ulaganja upravitelja fonda u razdoblju u kojem drže te udjele (presuda od 7. ožujka 2013., Wheels Common Investment Fund Trustees i dr., C-424/11, EU:C:2013:144, t. 27.).

44 Iz toga slijedi da je, kako bi se utvrdilo da član mirovinskog fonda snosi potrebni rizik ulaganja, nužno da mirovina koju je taj član primio ovisi o ulaganjima tog fonda, i to u mjeri usporedivoj s onom u kojoj povrat imatelja udjela u subjektu za zajednička ulaganja ovisi o ulaganjima tog subjekta.

45 Prema tome, kako bi se mirovinski fond mogao smatrati posebnim investicijskim fondom na koji se može primijeniti oslobođenje iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u, rizik koji snose članovi tog mirovinskog fonda zbog izvršenih ulaganja treba biti usporediv s rizikom koji nastaje imateljima udjela u subjektu za zajednička ulaganja na imovini koju su uložili u taj subjekt.

46 Budući da se takav rizik mora odražavati u visini mirovinskih prava i mirovinskih davanja, a kako bi se odredilo nastaje li članovima mirovinskog fonda rizik koji je usporediv s rizikom imatelja udjela u subjektu za zajednička ulaganja, valja utvrditi da rezultati ulaganja mirovinskog fonda imaju značajan utjecaj na iznos mirovinskih prava i mirovinskih davanja.

47 Naime, budući da povrat koji mogu očekivati imatelji udjela u subjektu za zajednička ulaganja ovisi uglavnom o rezultatima ulaganja tog subjekta ostvarenima tijekom razdoblja u kojem drže te udjele, što neposredno utječe na vrijednost navedenih udjela, primjena oslobođenja iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u na određeni mirovinski fond podrazumijeva da iznos

mirovinskih prava i mirovinskih davanja koja se trebaju isplatiti prema predmetnom ugovoru o mirovini nije zajamčen, nego ovisi, prije svega, o rezultatima ulaganja tog fonda, bili oni pozitivni ili negativni.

48 Kako bi se utvrdilo da je rizik ulaganja koji snose članovi mirovinskog fonda usporediv s rizikom koji snose imatelji udjela u subjektima za zajednička ulaganja, iznos mirovinskih prava i mirovinskih davanja ne može se stoga u velikoj mjeri unaprijed odrediti prema radnom stažu kod poslodavca i iznosu plaće svakog člana. U tom je pogledu na nacionalnom sudu da utvrdi, kao što je to nezavisna odvjetnica u biti navela u točki 44. svojeg mišljenja, ovise li mirovinska prava i mirovinska davanja, prije svega, o rezultatima ulaganja predmetnog mirovinskog fonda.

49 U ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev ističe da se u mirovinskim programima o kojima je riječ u glavnim postupcima mirovinska prava i mirovinska davanja u načelu računaju na temelju referentne mirovine ili prihoda od profesionalne djelatnosti i broja godina zaposlenja svakog člana te da njihov iznos izravno ne ovisi o rezultatima ulaganja mirovinskog fonda, ali da nije ni zajamčen. Na temelju strateške stope pokrića može se utvrditi mogu li se i u kojoj mjeri članovima odobriti dodaci ili se, naprotiv, moraju smanjiti mirovinska prava i mirovinska davanja. Stoga se, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, rezultati tih ulaganja odražavaju u iznosu mirovina. Usto, rizik deficita i mogućnost suficita trebaju biti raspoređeni među svim članovima.

50 Iz tih okolnosti jasno proizlazi da je iznos mirovinskih prava ili mirovinskih davanja u velikoj mjeri unaprijed određen prema radnom stažu kod poslodavca i plaći svakog člana. Usto, promjena tog iznosa ovisi o strateškoj stopi pokrića, koja se osobito utvrđuje s obzirom na trenutačnu vrijednost mirovinskih obveza. Stoga, iako se navedeni iznos može smanjiti ili povećati i iako se dodaci u određenim slučajevima u cijelosti financiraju iz rezultata ulaganja mirovinskog fonda, jasno je da taj iznos ovisi o nekoliko čimbenika, među kojima, čini se, rezultati tih ulaganja nisu glavni čimbenik, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, i to uzimajući u obzir sve značajke predmetnih ugovora o mirovini.

51 Osim toga, kako bi se utvrdilo snose li članovi mirovinskih fondova o kojima je riječ u glavnom postupku rizik ulaganja usporediv s onim imatelja udjela u subjektu za zajednička ulaganja, nije dovoljno utvrditi da ti članovi, pojedinačno ili kolektivno, snose rizik ulaganja takvog mirovinskog fonda, isključujući pritom druge osobe ili subjekte. Naime, iako ta ulaganja imaju tek zanemariv utjecaj na iznos mirovinskih prava i mirovinskih davanja, rizik koji snose članovi nije usporediv s rizikom koji imatelji udjela u subjektu za zajednička ulaganja imaju na imovini koju su uložili u taj subjekt.

52 Nasuprot tomu, kada rizik ulaganja mirovinskog fonda ima znatan utjecaj na iznos mirovinskih prava i mirovinskih davanja koje treba isplatiti na temelju ugovora o mirovini, nije važno to što je taj rizik raspoređen na sve članove tog fonda i što je njegov utjecaj time umanjen. Naime, ta okolnost proizlazi iz udruživanja sredstava i ne sprečava da se navedeni rizik pojedinačno odrazi na prava svih članova tog fonda.

53 Isto tako, kad je riječ o mirovinskom fondu, kao što je to slučaj u predmetu C-640/22, nije važan broj godina akumulacije mirovinskih prava člana ili činjenica da je razdoblje akumulacije tih prava bilo prekinuto u određenom trenutku. Naime, kao što je to nezavisna odvjetnica navela u točki 46. svojeg mišljenja, važni su samo način na koji su mirovinska prava i mirovinska davanja ugovorena u ugovoru o mirovini člana i opseg u kojem ta prava i davanja ovise o rezultatima ulaganja mirovinskog fonda. Činjenica da je mirovinski fond prestao postojati ili da zbog svojeg

financijskog stanja mora prenijeti svoju imovinu na drugi subjekt ne utječe na postojanje rizika ulaganja koji snose članovi tog fonda, osim ako taj prijenos podrazumijeva prijenos rizika na treći subjekt.

54 To može biti slučaj kod stečaja mirovinskog fonda, što predstavlja kolektivni rizik koji treba razlikovati od mogućnosti promjene iznosa mirovinskih prava i mirovinskih davanja. U tom je slučaju na nacionalnom sudu da provjeri je li za dotični mirovinski fond uspostavljen oblik državnog jamstva ili sustav reosiguranja kako bi se utvrdilo snose li članovi i rizik stečaja tog fonda.

55 Usto, nije isključeno da činjenica da je poslodavac za određeno razdoblje dao jamstvo za očekivanu akumulaciju mirovinskih prava može utjecati na mirovinska prava i mirovinska davanja, s obzirom na to da u tom slučaju uplaćeni doprinosi mogu dovesti do zajamčenog iznosa mirovine, i to neovisno o rezultatima ulaganja dotičnog mirovinskog fonda, zbog čega se može isključiti rizik koji je potreban da bi se moglo smatrati da taj fond ima obilježja usporediva s UCITS-om. Međutim, osim u slučaju da takvo jamstvo nije potpuno, nacionalni sud mora provjeriti u kojoj mjeri rezultati tih ulaganja utječu na ukupan iznos tih mirovina.

56 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive o PDV-u treba tumačiti na način da se može smatrati da rizik ulaganja snose članovi mirovinskog fonda koji u okviru kolektivnog mirovinskog programa provodi ugovor o mirovini kojim su predviđena mirovinska prava i mirovinska davanja čiji se iznos, iako se određuje na temelju referentne mirovine ili prihoda od profesionalne djelatnosti i broja godina zaposlenja svakog člana, pod određenim uvjetima može razlikovati zbog rezultata ulaganja tog mirovinskog fonda, ali samo kada taj iznos ovisi, prije svega, o rezultatima tih ulaganja. Za takvu ocjenu nije relevantno ni koliko je godina član akumulirao prava na mirovinu ni činjenica da je u pogledu određenog mirovinskog fonda akumulacija mirovinskih prava bila prekinuta u određenom trenutku. Činjenice da se rizik snosi pojedinačno ili kolektivno, osobito u slučaju stečaja, ili da je poslodavac u određenom razdoblju dao jamstvo za očekivanu akumulaciju mirovinskih prava, predstavljaju relevantne čimbenike koji kao takvi ipak nisu odlučujući.

Drugo pitanje u predmetima C-640/22 i C-644/22

57 Svojim drugim pitanjem u predmetima C-640/22 i C-644/22 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive o PDV-u, u vezi s načelom porezne neutralnosti, tumačiti na način da, da bi se utvrdilo može li se na mirovinski fond koji nije UCITS primijeniti oslobođenje predviđeno tom odredbom, nužno je ne samo provesti usporedbu s takvim subjektom nego i ocijeniti je li, s obzirom na pravnu i financijsku situaciju člana u odnosu na taj fond, navedeni fond usporediv s drugim fondovima koje dotična država članica, iako nisu UCITS-i, smatra posebnim investicijskim fondovima u smislu navedene odredbe.

58 Iz točaka 38. i 41. ove presude proizlazi da su, u okviru primjene tog oslobođenja, države članice dužne s fondovima koji su UCITS-i u smislu Direktive o UCITS-ima postupati kao s posebnim investicijskim fondovima i da se posebnim investicijskim fondovima također treba smatrati i fondove koji, iako nisu subjekti za zajednička ulaganja u smislu te direktive, izvršavaju iste transakcije ili barem imaju usporediva obilježja s tim subjektima do te mjere da se s njima nalaze u odnosu tržišnog natjecanja.

59 Naime, čak i ako oslobođenje iz članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u treba tumačiti usko, načelo porezne neutralnosti i cilj olakšavanja ulaganja u vrijednosne papire ulagačima putem subjekata za ulaganje zahtijevaju da mu se da puni učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 17. lipnja 2021., K i DBKAG, C-58/20 i C-59/20, EU:C:2021:491, t. 38. i navedenu sudsku praksu).

60 Konkretno, načelu porezne neutralnosti protivi se to da se prema sličnim isporukama robe ili usluga, koje su u odnosu tržišnog natjecanja, postupa različito u pogledu PDV-a (vidjeti u tom smislu presudu od 3. veljače 2022., Finanzamt A, C-515/20, EU:C:2022:73, t. 43. i navedenu sudsku praksu).

61 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da na temelju dopisa Državnog tajnika za financije porezna uprava mora s određenim mirovinskim fondovima koji provode ugovore o doprinosima postupati kao s posebnim investicijskim fondovima u smislu članka 135. stavka 1. točke (g) Direktive o PDV-u.

62 U tom je dopisu Državni tajnik za financije smatrao da mirovinski program s individualno određenim doprinosima predstavlja poseban investicijski fond jer, u biti, u takvom mirovinskom programu članovi snose rizik ulaganja. Usto, određeni mirovinski programi s kolektivno određenim doprinosima mogli bi se također smatrati posebnim investicijskim fondovima kada se akumulacija prava na mirovinu provodi na način koji je usporediv s akumulacijom takvih prava u mirovinskim programima s individualno određenim doprinosima.

63 U tom kontekstu, treba smatrati da je član mirovinskog fonda prosječni potrošač na kojeg se poziva sud koji je uputio zahtjev. U ovom je slučaju stoga na tom sudu da izvrši konkretno ispitivanje kako bi utvrdio jesu li, s obzirom na pravnu i financijsku situaciju tog člana u odnosu na mirovinski fond, mirovinska prava stečena na temelju ugovorâ o mirovini koje provodi mirovinski fond kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, a koji su prema zahtjevu za prethodnu odluku „ugovori o mirovinskim davanjima”, usporediva s mirovinskim pravima stečenima na temelju ugovora o mirovini „prema doprinosima” koje provodi mirovinski fond koji država članica smatra posebnim investicijskim fondom u smislu članka 135. stavka 1. točke (g). Direktive o PDV-u, a koji osobito obilježava činjenica da članovi snose rizik ulaganja.

64 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje u predmetima C-640/22 i C-644/22 valja odgovoriti tako da članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive o PDV-u, u vezi s načelom porezne neutralnosti, treba tumačiti na način da, da bi se utvrdilo može li se na mirovinski fond koji nije UCITS primijeniti oslobođenje predviđeno tom odredbom, nužno je ne samo provesti usporedbu s takvim subjektom nego i ocijeniti je li, s obzirom na pravnu i financijsku situaciju člana u odnosu na taj fond, navedeni mirovinski fond usporediv s drugim fondovima koje dotična država članica, iako nisu UCITS-i, smatra posebnim investicijskim fondovima u smislu navedene odredbe.

Troškovi

65 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost**

   treba tumačiti na način da se:

   može smatrati da rizik ulaganja snose članovi mirovinskog fonda koji u okviru kolektivnog mirovinskog programa provodi ugovor o mirovini kojim su predviđena mirovinska prava i mirovinska davanja čiji se iznos, iako se određuje na temelju referentne mirovine ili prihoda od profesionalne djelatnosti i broja godina zaposlenja svakog člana, pod određenim uvjetima može razlikovati zbog rezultata ulaganja tog mirovinskog fonda, ali samo kada taj iznos ovisi, prije svega, o rezultatima tih ulaganja. Za takvu ocjenu nije relevantno ni koliko je godina član akumulirao prava na mirovinu ni činjenica da je u pogledu određenog mirovinskog fonda akumulacija mirovinskih prava bila prekinuta u određenom trenutku. Činjenice da se rizik snosi pojedinačno ili kolektivno, osobito u slučaju stečaja, ili da je poslodavac u određenom razdoblju podnio jamstvo za očekivanu akumulaciju mirovinskih prava, predstavljaju relevantne čimbenike koji kao takvi ipak nisu odlučujući.

2. **Članak 135. stavak 1. točku (g) Direktive 2006/112, u vezi s načelom porezne neutralnosti,**

   treba tumačiti na način da:

   da bi se utvrdilo može li se na mirovinski fond koji nije subjekt za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire primijeniti oslobođenje predviđeno tom odredbom, nužno je ne samo provesti usporedbu s takvim subjektom nego i ocijeniti je li, s obzirom na pravnu i financijsku situaciju člana u odnosu na taj fond, navedeni mirovinski fond usporediv s drugim fondovima koje dotična država članica, iako nisu subjekti za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire, smatra posebnim investicijskim fondovima u smislu navedene odredbe.

Potpisi